

DOMÈNEC FITA, DE LA INSEGURETAT A LA INQUIETUD

Perplexitat quan em van convidar a aquest acte sobre el paper que hi havia de jugar.

Acte solemne i senzill, mig acadèmic i mig informal, protocol·lari i cordial alhora.

No podia pas fer el panegíric de Domènec Fita i justificar la medalla atorgada, perquè això correspon als representants de la institució que li ha concedit.

No podia pas tornar a explicar la vida i miracles d'en Fita a persones que la (i els) coneixen prou bé.

No podia pas tornar a evocar la seva llarga i densa biografia.

No podia pas manllevar als crítics d'art la tasca que és seva i no meva i tornar a dir més malament allò que tants ja han dit tan bé.

No podia pas tornar a glossar la trajectòria del Fita dibuixant, pintor, escultor, ceramista, vitraller, pedagog de l'art, testimoni i cronista del seu món.

Què podia fer ?

Potser acostar-me un xic més a l'interior de l'artista.

Potser penetrar un xic més en el seu secret vital.

Potser concretar i fixar alguns dels que podrien ser els trets fonamentals de la seva personalitat.

Em vaig decidir a provar-ho.

I, després de repassar la seva obra, de recordar les converses amb ell, de rellegir els seus textos, he arribat a confegir una petita aproximació a l'artista que es podria titular "Domènec Fita, de la inseguretat a la inquietud."

En principi, aquestes dues característiques tenen un fort component negatiu.

En tots dos casos, es tracta de negacions de quelcom.

Insegur és el que no està segur; el que es troba sempre indecís.

Inquiet és el que no està quiet; el que està en moviment constant.

Ara bé:

La seguretat i la quietud són sempre veritables valors positius ?

O només ho són en aparença ?

Està per veure si, paradoxalment, no resulten més positius els seus contravalors.

Fita, artista insegur.

Ja l'any 1973, amb un joc de paraules, que és també un joc de monosíl·labs, afirma rodonament la seva indecisió:

"Sé el que no he de fer, però no sé el que he de fer. He de fer amb fe".

Amb fe, és a dir, amb una convicció íntima que no és cap seguretat ni cap certesa.

Per la fe, hom creu en quelcom però sense veure-hi. La fe es representa amb una bena als ulls. Els teòlegs diuen que els dubtes formen part de la fe, que la vida de la fe és una recerca constant.

Passen 12 anys des d'aquella afirmació i arriba per a Fita l'hora de la plenitud: l'ingrés a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi.

En el seu discurs, l'artista es despenja amb aquesta afirmació inesperada:

"En aquest moment estic més dubtós i més insegur que mai".

I a continuació, s'afanya a explicar el caràcter positiu de la inseguretat:

"Crec que s'ha de viure després i insegur. La inseguretat és el gran mitjà de la creativitat".

I més endavant:

"Cada vegada la inseguretat és més estimada, perquè ella és l'incentiu de buscar, estudiar, sentir o intuir el que cada moment em demana".

Amb aquesta passió pel moment present (cada moment) Fita rebutja fins i tot la seguretat del passat:

"Una seguretat seria emparar-se en la nostra cultura del passat recent, però prefereixo la pròpia vida palpada i viscuda".

La pròpia vida. Ho torna a dir explícitament:

"El primer ressort de la meua obra ha estat la pròpia vida. Cada obra ha estat el fruit d'una motivació diferent".

Una motivació diferent per a cada obra.

Així és com passem, inexorablement, de l'artista insegur a l'artista inquiet.

Amb el ritme que l'imposa la vida, l'home insegur es troba sempre inquiet, en moviment constant, en experimentació permanent, en evolució continuada.

Fita ho diu en frases com aquestes:

"M'agrada buscar i trobar formes: el camp és immens".

"Si l'artista té alguna virtut és la de transformar constantment".

En el camp inesgotable de l'art i a partir de la seva inquietud, Fita ha fet de tot i ho ha fet tot, encara que ell sempre diu que tot està per fer.

S'ha capbussat en el buit de la recerca i ha avançat a les palpentes, amb els ulls embenats.

Ha canviat constantment de mitjà d'expressió i, dintre de cada un, ha emprat cada vegada tècniques distintes, materials inèdits, procediments insòlits i estris inesperats.

Us heu aturat mai a mirar quants elements ha fet servir ?

Vidrier/ceramista

Pintor: ha pintat amb tinta, oli, acrílic, pintura plàstica, esmalt, aerògraf, resina d'epoxis, sobre paper, cartolina, cartró, tela, tàblex, tauler i planxa de ferro.

Escultor: Ha fet obres amb

- Fang cuit
- Fang cru
- Pasta de guix
- Guix escaiola
- Guix patinat
- Ciment armat
- Ciment encofrat
- Ciment remolinat
- Terra refractària
- Terra cuita
- Fustes cremades
- Fustes encolades
- Ferro forjat
- Ferro galvanitzat
- Poliuretà
- Roba i cartró
- Alumini
- Acer inoxidable
- Planxes de plom
- Pedra
- Bronze
- Alabastre

Fita diu sempre que no s'ha de canviar per vici (canviar per canviar) sinó que s'ha d'estar atent a les vivències del temps i de cadascú.

Comentaristes de l'obra de Fita (Enric Cat, Antoni Puigverd, Josep Maria Garrut) han insistit en aquesta inquietud, en aquesta voluntat de canvi.

Un simple cop d'ull a la seva obra tan vasta i tan dilatada ja ens dóna immediatament aquesta impressió.

Francesc Miralles, en comentar això mateix, diu que Fita té un procés de treball diferent al de la majoria d'artistes:

"Mentre és comuna la lluita per arribar a trobar un llenguatge personal i diferenciat de la resta de creadors, Domènec Fita lluita per no tenir un llenguatge propi, lluita per servir-se de tots ells".

Ens hauríem de preguntar, encara, si això és bo o és dolent; si és positiu o negatiu per a l'artista i, sobretot, per a l'obra d'art.

Hi ha, en la nostra història moderna, un cas curiós: el del canvi de criteri que experimenta el pintor i tractadista d'art del Noucentisme, Joaquim Torres Garcia.

El 1913 publica el seu famós llibre "Notes sobre Art", i hi inclou un capítol titulat "Conveniència d'especialitzar-se l'artista en un gènere únic".

Allà sosté que el que ha de fer l'artista és "accentuar més i més la manera o estil propi" i no perdre temps divagant en la recerca de fórmules allunyades de les seves facultats.

Però 4 anys més tard, en una conferència a les Galeries Dalmau de Barcelona, defensa ostensiblement la tesi contrària amb un paràgraf que bé podria servir per explicar el treball de Domènec Fita: *"Caldria demanar, per a cada artista, una distinta manifestació de la personalitat de l'artista. Aquest no s'hauria d'esforçar a buscar una manera definitiva i única per a les seves obres. Filles de l'atzar, de la reunió fortuïta de les impressions més diverses, elles haurien de ser diferents com ho són els dies. I així l'artista podria portar el desenvolupament de la seva personalitat, per evolució, fins a l'infinít".*

Ja veiem, doncs, que sobre aquesta qüestió, fins sense moure'ns del mateix autor podem trobar opinions contradictòries.

El que sí és evident és que el canvi comporta un risc: la dispersió, la irregularitat, la immaduresa, la falta d'estil propi.

A més canvi, més improvisació; a més improvisació, menys garantia d'encert.

Però Fita accepta aquests riscos i aquests reptes en benefici de la seva llibertat. La llibertat, si cal, d'equivocar-se.

Precisament molts artistes tendeixen a l'actitud contrària: la de no moure's; la d'aturar-se en un moment donat de la seva trajectòria.

El moment més còmode, el més gratificant, potser el més rendible.

L'artista, cofoi, sol afirmar aleshores que ha trobat el seu estil, però el que és possible que hagi començat sigui el procés de la seva fossilització.

Fita critica durament els qui s'aturen de cop, com si ja haguessin arribat "com si volguessin crear una imatge de marca que el marxant, la galeria o la mateixa història promocionessin com si fos la coca-cola".

Com a contrast, Fita al·ludeix a Picasso sobre el qual mai ningú no podia preveure com pintaria l'endemà.

Picasso deia que "repetir és anar contra les lleis de l'esperit".

Fita no es vol repetir, aturar, instal·lar. I no pas per això deixa de tenir el seu estil.

Narcís Comadira i Joaquim Jubert han trobat en la seva obra, tan diversa, una profunda unitat i una inhabitual coherència que no neix de la mimètica reiteració de temes, fòrmules i recursos, sinó del fons del fons d'ell mateix i del seu esperit.

Aquesta unitat i aquesta coherència són fruit, segurament, d'unes conviccions que Fita expressa sovint amb llenguatge bíblic.

L'any 1973 diu:

"Déu vol, a favor de l'home, que ningú no s'amagui cap talent".

L'any 1978 demana i desitja:

"néixer cada dia; que el bagatge conegut no perjudiqui el que pot néixer".

L'any 1985 reitera que aquests conceptes encara li són vàlids artísticament.

La millor glossa d'aquest component de la personalitat de Fita l'ha fet, sens dubte, Narcís Negre, que el deu conèixer millor que ningú:

"Cada jornada de Fita és una exigència nova, conscient que té més del que dona i que convé renunciar contínuament al que s'ha après per assolir la inesgotable creativitat. Néixer cada dia, veus ací la qüestió. I donar-se cada dia, en una recerca lliure i estimulante que rebutja l'esclerosi".

I bé: fins aquí és on jo volia arribar. És així com hem vist passar Fita de la inseguretats a la inquietud, i de la inquietud, a la plenitud creadora.

Per explicar el sentit d'aquest procés i cloure aquesta aproximació d'urgència, venen com anell al dit unes paraules que va dir Albert Camus en una conferència a la Universitat d'Upsala quatre dies després d'haver rebut a Estocolm el Premi Nobel de literatura:

"L'artista avança entre dos abismes: la frivolitat i la propaganda. Sobre aquesta línia trencada, cada pas és una aventura i un risc extremat. No obstant, en aquest risc, i només en ell, es troba la llibertat de l'art. Perquè, si l'art no és una aventura, què és i on es troba la seva justificació? No; l'artista lliure no és pas l'home de la comoditat. L'artista lliure és aquell que, amb un gran esforç, crea ell mateix el seu propi ordre".

I si volem donar a tot això un tó més casolà, podem acabar amb una referència marinera.

Potser el millor símbol –símbol còsmic– de la inseguretat i de la inquietud és el mar: de la inseguretat, amb la seva profunditat insondable; de la inquietud, amb el seu rítmic panteig.

"La mar, la mar, que sempre recomença", diu el vers de Paul Valéry.

"Vora la mar, eternament inquieta" diu el vers de Joan Maragall.

Doncs bé: acabem amb aquells altres versos tan coneguts del mateix Maragall, que bé podrien ser el lema i la divisa de l'art i de la vida de Domènec Fita.

"Vigila, esperit, vigila,

No perdis mai el teu nord,

No et deixis d'û a la tranquil·la

Aigua mansa de cap port.

Fuig-ne, de la terra immoble;

Fuig dels horitzons mesquins:

Sempre al mar, al gran mar noble;

Sempre, sempre, mar endins".

NARCÍS-JORDI ARAGÓ (Acte de lliurament a Domènec Fita de la Medalla d'or de la Diputació de Girona. 27 de febrer de 1991).

